

Van der Jagt

Vervolgens nog een enkele kritische opmerking over het beleid ten opzichte van Cuba en de bevrijdingsbewegingen. Na alles wat door de voorgaande sprekers is gezegd, kan ik hierover zeer kort zijn.

Het zou dwaasheid zijn om, na alles wat over Cuba is gezegd, deze hulp te continueren. Wil men een groot deel van ons volk niet kopschuw maken voor ontwikkelingshulp, dan dient men de hulp aan dit land te staken. Hetzelfde geldt naar mijn gevoelen voor de zgn. bevrijdingsbewegingen: Steun betekent sympathie. Wij kunnen geen sympathie opbrengen voor bewegingen welke schoolkinderen ontvoeren, die daarna een gedwongen guerrilla-opvoeding moeten ondergaan. Wij mogen geen bewegingen steunen welke mensen als Kapuvo en Elifaz lafhartig vermoorden. Een SWAPO-leider in New York zei onlangs nog, dat het hem niet te doen was om vrije verkiezingen in Namibië, maar om de macht voor zijn organisatie.

Ten slotte, mijnheer de Voorzitter, ontwikkelingshulp mag niet beheerst worden door materialisme. Zeker, wij zullen onze verre naaste moeten liefhebben, en dat betekent dat wij hulp moeten bieden om honger, ellende en vermoldde sociale structuren te doen verdwijnen. Maar, een volk zal bij brood alleen niet leven. En daarom komt ontwikkelingshulp tot haar volle recht als het gepaard kan gaan met de boodschap van de kerken, dat de volle verlossing uit alle sociale en politieke nood niet bij Marx te vinden is, maar bij Jezus Christus, waarvan Markus getuigt.

De heer **Vogt** (PSP): Mijnheer de Voorzitter! Vanuit de wat onwezenlijke situatie waarin wij op dit moment bezig zijn met de afhandeling van de begrotingen, namelijk eerst een administratieve handeling door de Kamer te laten stemmen en daarna zo nodig nog een beleidsdebat, en vanuit de mijns inziens wat onwezenlijke situatie waarin deze Kamer zich altijd moet bevinden bij de behandeling van begrotingen die al aan de overkant zijn doorgekauwd, heb ik een poging gedaan, enkele punten bij elkaar te halen die vanuit mijn pacifistisch-socialistische visie zinnig kunnen worden genoemd. Ik heb hierbij vermeden, in de begroting zelf te duiken. Een begroting die wel door deze Minister wordt verdedigd, maar niet door hem is opgemaakt en die bovendien al is goedgekeurd, is op bijna de helft van het lopende begro-

tingsjaar niet interessant meer. Ik heb mij uitsluitend gebaseerd op wat wij als visie van de Regering en speciaal van deze Minister op het punt van ontwikkelingshulp moeten aannemen.

Nu is het vanuit een socialistische visie altijd moeilijk, een beleid te vinden op het punt van economische vraagstukken in een team waarvan de leden voornamelijk zeggen zich te baseren op het evangelie, omdat men eenvoudig met de hedendaagse zeer onchristelijke en kapitalistische praktijk zo ver is verwijderd van evangelische waarheden, dat vergelijken niet eens mogelijk is. Als wij echter werkelijk uitgaan van de waarden van dat evangelie, vinden wij mogelijk een mentaliteit van waaruit een beleid op het punt van ontwikkelingshulp kan worden ontwikkeld. Dit zou dan het beleid zijn van de wisselaars die door Christus uit de tempel werden geslagen.

Helaas aanvaardt de praktijk van christendom en christen-democratie wel het onchristelijke geweld van de atoombewapening, maar niet het christelijke geweld tegen de wisselaars in de tempel. Hoe anders is het te verklaren dat de huidige wisselaars in de tempel, namelijk de multinationale ondernemingen, met zoveel egards door de Minister worden behandeld volgens de Handelingen van de Tweede Kamer over deze begroting en over de interpellatie-Pronk?

Het ontbreekt zeker allerminst aan mooie woorden, zowel in de regeringsverklaring als in de woorden van de Minister in de genoemde Handelingen. Zodra er echter een concreet beleid uit moet worden gedestilleerd, wordt tegen de wetten van de fysica in eerst het water uit de wijn gedestilleerd om dan het geestrijk overblijfsel te gebruiken ter verrijking van de rijken, terwijl het water onder de armen wordt verdeeld.

Voorstanders van het bestaan van deze Kamer spreken bij herhaling van een Kamer van revisie. Vanuit deze, overigens door mij niet gedeelde, opvatting wil ik een aantal opmerkingen over de ontwikkelingssamenwerking maken. Deze opmerkingen baseer ik allemaal op de Handelingen van de Tweede Kamer. Eerst wil ik citeren:

'Vanuit mijn eigen politieke inspiratie – die van de christen-democratie – wil ik in de voor ons liggende regeringsperiode een beleid voeren dat uitgaat van de solidariteit met de arme landen en de meest misdeelde groepen in deze wereld.' Dit citaat wil ik met uitzondering van de tussenzin 'die van de christen-democratie' best voor mijn rekening nemen.

Dezelfde christen-democratische praktijk en de materiële hulpverlening vanuit de verwante diaconieën heeft echter in het recente verleden als enige antwoord op de bestaande nood onder de arbeidersbevolking van ons land aan het uitdelen van soep en roggebrood gedaan. Met dit uitdelen was aan de christelijke plicht van de naastenliefde voldaan. Bovendien werd de arbeider tevreden gehouden. De bevrijding van deze arbeider kon slechts door hem zelf plaatshebben. Dit proces is overigens nog maar net op gang. Wie garandeert dat wij de hierboven geciteerde woorden van de Minister niet moeten interpreteren vanuit de soep-en-roggebrood-mentaliteit?

Ik noem een tweede citaat:

'De Regering zal streven naar structurele verbeteringen in de internationale betrekkingen, opdat de ontwikkelingslanden op basis van gelijkwaardigheid aan het internationale verkeer kunnen deelnemen.'

Ook dit zijn woorden die ik, als links socialist, best voor mijn rekening wil nemen. Ik vraag mij echter in alle ernst af waarom een christen-democratische Minister dan tijdens de beantwoording in de interpellatie-Pronk duidelijk stelt dat kritische opmerkingen van het NCO over multinationale ondernemingen beantwoording van deze ondernemingen behoeft. Multinationale ondernemingen zijn christelijk noch democratisch. Vanuit de politieke visie van de christen-democraat moeten zij dus worden uitgebannen. In plaats hiervan wil de Minister hun naast de vele macht die zij al hebben, ook nog het recht van wederwoord geven.

Het rapport 'Nestlé doodt baby's' spreekt boekdelen over de mentaliteit van waaruit de multinationale onderneming werkt. De geldstroom die uit de ontwikkelingslanden naar de rijke landen stroomt en die groter is dan de hulpstroom naar deze landen, spreekt ook boekdelen.

Ik heb een derde citaat:

'Op zich zelf sta ik echter in beginsel positief tegenover elk voorstel dat ertoe kan bijdragen de stroom van financiële middelen naar ontwikkelingslanden te vergroten.'

Weer mooie woorden, die ik als links socialist graag ook voor mijn rekening wil nemen. Als wij ze in verband brengen met het volgende citaat, komen de vraagtekens echter opzetten. 'Inzake de schuldenproblematiek onderkent deze Regering, evenals de vorige, de problemen van de grote schulden waarmee een aantal ontwikkelingslanden – vooral die met een laag nati-

Vogt

onaal inkomen per hoofd van de bevolking – thans heeft te kampen. Het internationaal overleg hierover verloopt echter zeer moeizaam.' Als wij die ontwikkelingslanden eens de gelegenheid gaven, zichzelf te worden en hun hun schulden zouden vergeven, zou dit het beste voorstel zijn om het onnodig te maken, de financiële stroom naar de ontwikkelingslanden te vergroten.

Ik heb niet tegen deze begroting gestemd. De begroting was nog afkomstig van een vorige minister, een minister die in ieder geval niet uitgaat van de opvatting waar ik bij de christen-democratie voortdurend bang voor ben, de opvatting van de de soep-met-roggebrood-mentaliteit. Dat houdt niet in dat ik de sociaal-democratie bewonder maar ik heb er minder wantrouwen tegen, waarschijnlijk vanuit mijn opvoeding, maar zeker ook vanuit de lessen uit het verleden.

Maar ook al zou de soep-met-roggebrood-mentaliteit duidelijker uit de begroting naar voren zijn gekomen, dan zou ik, naar ik meen, nog niet hebben tegengesteld, eenvoudig omdat Kniertje met haar pannetje soep iets aandoenlijks heeft. Daar ben ik ook gevoelig voor. Maar noch die soep, noch de roggebroden hebben ooit de maatschappelijke problemen opgelost. Sterker nog, zij hebben steeds die maatschappelijke problemen verstopt achter valselijk gepredikte tevredenheid.

Als de Minister dan mooie woorden gebruikt over sociale structuren, moeten wij die soep-met-roggebrood-mentaliteit alleen achter de hand houden voor acute nood. Wij moeten ons richten op de mentaliteitsverandering, niet alleen op de mentaliteit die er volgens ons zou moeten zijn dat de wisselaars de tempel uit moeten, maar ook op de mentaliteit dat wij wel goede betrekkingen met de Sovjet-Unie op het spel mogen zetten als daar de mensenrechten worden aangetast, maar dat wij Turkije moeten ontzien volgens de afwijzing door deze Minister van de subsidiering van de Turkse films.

Aantasting van de mensenrechten in de Sovjet-Unie geeft ons niet alleen het recht maar naar ik meen ook de plicht, daartegen te ageren. Aantasting van de mensenrechten in kapitalistische staten geeft ons echter ook die plicht. De beste wijze van agering van hieruit is het steunen van de oppositie in het bewuste land, het steunen ook van de bewustwording van onderdrukten. Waarom doen wij dat niet als het een NATO-bondgenoot en dus een

medekapitalistische land betreft en wel als het een socialistisch land betreft? Het antwoord op dit soort vragen is essentieel voor de mentaliteit van deze Regering, speciaal van deze Minister. Ik wacht het antwoord gaarne af.

□

De heer **Fischer** (PPR): Mijnheer de Voorzitter! Namens mijn fractie wil ook ik de Minister bij de aanvang van zijn ambtsuitoefening alle benodigde kracht en wijsheid toewensen. In het debat aan de overzijde naar aanleiding van de *interpellatie-Pronk over de ontwikkelingsstrategie* heeft de Minister onder meer de navolgende uitspraak gedaan:

'Het is niet zo dat Buitenlandse Zaken een beleid uitstippelt ten opzichte van het buitenland en dat Ontwikkelingssamenwerking een geheel ander beleid uitstippelt ten opzichte van dat buitenland. Het beleid van Buitenlandse Zaken is gestempeld en ontwikkelt zich volgens de richtlijnen, waarin Ontwikkelingssamenwerking een centrale plaats inneemt. Ontwikkelingssamenwerking is een essentieel onderdeel van ons buitenlands beleid en alleen daardoor is het ook mogelijk dat één, ongedeeld, buitenlands beleid wordt gevoerd.'

Deze uitspraak is belangrijk omdat zij van principiële aard is. Hieraan ligt immers het uitgangspunt ten grondslag dat er geen tegenspraak bestaat tussen uitgestippelde doeleinden van Buitenlandse Zaken en die van Ontwikkelingssamenwerking. Hiermee wordt ontkend dat er tegenstrijdigheid in belangen kan optreden welke respectievelijk door Buitenlandse Zaken en door Ontwikkelingssamenwerking worden behartigd. Deze principiële ontkenning van een tegenstelling in belangen komt mijn politieke vrienden en mij als een onrealistisch beleidsuitgangspunt voor. Natuurlijk erkennen ook wij dat belangen van uiteenlopende aard meer dan eens toch parallel kunnen gaan lopen, in elkaars verlengde kunnen komen te geraken of middels een gecoördineerd beleid kunnen worden geïntegreerd. Indien in zulke gevallen aan alle belangen recht kan worden gedaan, kunnen wij daarover slechts verheugd zijn.

Waar het ons om gaat is de omstandigheid, dat de ratio van buitenlandse politiek is het behartigen van landsbelangen buiten het eigen territorium. Dat wil met betrekking tot ons eigen land zeggen, dat er enerzijds Nederlandse persoonlijke en zakelijke belangen te behartigen zijn, welke zich bui-

ten de territoriale zeggenschap van de Nederlandse Regering bevinden, terwijl anderzijds het belang van de integrale soevereiniteit van Nederland vergt, dat de Nederlandse Regering door middel van het uitoefenen van invloed enige greep verkrijgt op ontwikkelingen buiten het Nederlandse territorium, welke gevolgen kunnen hebben voor het uitoefenen van een zelfstandig bestaan.

Beide aspecten legitimeren een doelstelling van buitenlands beleid, gericht op zelfhandhaving en zelfbeveiliging. Nu kan zelfbeveiliging ook een reden zijn – er zijn er meer – om tevens tot een politiek van ontwikkelingsamenwerking over te gaan, maar de eindterm van ontwikkelingsamenwerking is van een geheel andere strekking. Daar gaat het om wat met een om verschillende redenen minder gelukkige terminologie wordt genoemd de nieuwe internationale economische orde. Dat betekent een fundamenteel andere wijze van voortbrenging en verdeling van materiële en niet-materiële maatschappelijke goederen over de gehele wereld.

Dat impliceert de bereidheid van met name de Westerse wereld af te zien van de voorrechten en voordelen welke zij zich op grond van een eeuwenlange machtspositie heeft kunnen toeëigenen. Ontkenning van een spanningsverhouding tussen de essentie van buitenlandse politiek en die van ontwikkelingspolitiek houdt een miskenning in van de essentie van een der beide beleidsonderdelen. Het gevaar is dan reëel dat de verder van het directe staatsbelang liggende doeleinden als die welke in de genoemde eindterm van ontwikkelingsamenwerking liggen besloten, ondergeschikt worden gemaakt aan die van de *raison d'état*.

Eenmaal in dit stadium beland, is dit discussiepunt niet meer louter een academische aangelegenheid, maar verkrijgt het ook een feitelijke dimensie. Dit is zeker het geval, nu ons op gezette tijden berichten onder ogen komen, volgens welke er sprake is van tegenstellingen tussen de rijke en de arme wereld, ook tot uitdrukking komend in de nogal magere resultaten welke de toch talrijke conferenties ter zake opleveren.

Mijn eerste vraag aan de heer Minister luidt dan ook, in hoeverre kan zijn, in het begin van mijn betoog aangehaalde, citaat in overeenstemming zijn met het door mij gesignaleerde spanningsveld tussen de ratio van buitenlands beleid en de eindterm van ontwikkelingsamenwerking. In dit kader dient ook te worden vermeld het beste-